

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Breviarium Wormatiense (Worms)

[Straßburg], um 1490

[Vorwort]

[urn:nbn:de:bsz:31-295890](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-295890)

Nicholaus Saliceti artium
et medicine doctoris: abbatis
monasterii beate marie de po-
merio (alias Bomgart) ordi-
nis Cisterciensis Argentinensis.
diocesis. in antidotarium ani-
me prefatiuncula.

Consueuerunt artium me-
dicine corporalis au-
ctores eximij inter ce-
teros quosdam de
medicis corporibus humanis
edidit libros: et codices. non
nullos componere tractat quos
antidotarios appellat. quibus
antidota quedam meliora po-
tioraque ad singulas egritudi-
nes curandas a solentioribus ma-
gistris ordinata. atque a poste-
ris magis experta in unum con-
gregata inveniuntur. ut in anti-
dotario iohannis hebe mesue quod
grabadin dicitur. patet. et in quon-
dam canonis auicene. quod totus est
antidotarius. Talis quoque et
alij plurimi suis in libris An-
tidotarios ordinarunt. nouis-
sime vero quidam nicholaus no-
mine virvicius ea in arte doctis-
simus. Antidotarium composu-

it. quod famosissimum est. ita ut me-
dici et apothecarii. ipsum suis in
manibus continue habeant. et eo
utantur. Qui sic incipit. Ego
nicholaus rogatus a quibusdam
et ad huiusmodi imitationem:
Et ego nicholaus huiusmodi medici-
ne corporee quondam professor.
nunc vero spiritualis medicine que
de animabus curandis sollicita
est utinam bonus discipulus. hunc
libellum orationum: meditationum
que deuotarum ex pluribus sanctorum
patrum libellis hinc inde collegi
que antidotarium anime appel-
lare volui. eo quod in ipso quampluri-
ma saluberrima et efficacissima
reperiatur antidota siue me-
dicamenta. que sunt orationes
et meditationes deuote: quibus
anime variis languoribus
peccatorum sauciata curari po-
terunt. si diligenter adhibean-
tur. Quod autem orationes sint
medicamenta anime. patet Ec-
clesiastici decimo octauo. Fi-
li in tua infirmitate ne despicias
te ipsum: sed ora deum. et
ipse curabit te. et Jacobi vltimo.
Infirmitur quis ex vobis
inducte presbyteros et oret super
eum. et sequitur ibi. oratio enim fidei
sanat infirmum. que autorita-
tes tamen de infirmitatibus

corpaliū dicte videant: multo
magis tñ de spūalibz morbis
ip̄i anie intelligi p̄nt. Unde
Hieronym⁹. sanam⁹ inq̄t ies
unio pestē corpis. orōne autē
pestē mentis. p̄pter qd̄ ⁊ apoca
lip̄is q̄nto dictū est de angel.
q̄ habebant phialas aureas
plenas odoramētōz. q̄ sunt
orōes sc̄tōz. Medicinē enim
corpales v̄ plurimū sunt odo
riferē seu aromaticē p̄pter qd̄ ⁊
apotecarij huiusmōi medica
mina cōficiētes a plerisq̄ aro
maticarij appellant. vñ ⁊ ipsal.
Dirigat̄ orō mea sicut incen
sum in p̄spectu tuo. qd̄ quidē
incensum v̄tq̄ odoriferus esse
solet. Verū sicut medicinē cor
porales in multiplici sunt diffe
rētia. sunt enī digestiue. v̄ sūt
syrupi. ⁊ laxatiue sic sunt pil
lule: potioēs ⁊ electuaria laxa
tiua ⁊ opiate q̄ sunt p̄sumpti
ue residui post purgationē. ⁊
rū h̄ p̄fortatiue ⁊ alteratiue. et
electuaria s̄lt̄ alteratiua ⁊ con
fortatiua ⁊ emplastra v̄ngue
ta ol̄ra aque distillate: et m̄tra
huiusmodi q̄ in Anthidota
rijs sub suis rubricis disticte
repiunt. Sic ⁊ in h̄ libello qui
anthidotari⁹ anie appellabit̄.
v̄ dictū est. ponunt̄ q̄daz me

ditationes seu orōnes digesti
ue: id est preparatiue ad expulsi
onē. sicut in p̄ncipio etisdē ha
bent̄ illa q̄ p̄tritionē ⁊ dolores
de pctis inducūt. p̄sequēter po
nent̄ medicamina purgatiua.
q̄ nihil aliud sunt q̄ p̄fessiones
siue sacramētales corā p̄bro fa
ciende. siue spūales q̄ corā deo
fieri p̄sueuerūt. Et qz sc̄tē eu
charistie sac̄m efficacissimuz
est medicamētuz ip̄ius anie q̄
post purgationē sacramētales
p̄ p̄fessionē ⁊ absolutionem fa
ctā delent̄ residua pctōrū post
h̄mōi p̄fessionē ⁊ absolutionē
derelicta. sicut est pena debita
p̄ peccat̄: ⁊ fomes peccādi s̄lt̄
⁊ ip̄a ania cōfirmat̄ ⁊ p̄fortat̄
in bonis p̄tutibz. v̄ habet̄ in
collecta de h̄ sacramēto. sit ab
lutio scelerū: sit fortitudo fragi
lium. sit p̄tra mūdi p̄cula fir
mamentū. Idcirco tertio loco
tanq̄ opiate ponent̄ orōes añ
⁊ post h̄mōi venerabilis sac̄ri
eucharistie p̄ceptionē dicende
Subiūgent̄ de h̄nc orōnes ⁊
meditatiōes plurime de passi
one dñi n̄ri iesu xpi. in q̄ reperit̄
efficacissimū anthidotū cōfor
tatiuū ⁊ restauratiuū oibz ani
me languozibz saluberrimus.
ponent̄ ⁊ orōnes ad b̄ssimaz

virginē mariā: diuersosq; san-
 ctos z sanctas dei tāq; electu-
 aria odorifera z aromatica q;
 bus spūalis anie defect^o tanq;
 medica mēto cordiali restaura-
 tur. Ponent^r demum oīones
 plurime p diuersis gratiis spe-
 cialib; impetrādīs. vt sunt il-
 le que mane dicunt^r in exitu le-
 cti p gratia z actiōe. de custo-
 dia nocturna et impetratione
 grē opandi qd bonū est. z euis-
 tandi pctā. sicut z ille que dicen-
 de sunt in aggressu cuiuslib; o-
 peris: z mltā talia hmoi. que
 tanq; vnguenta vemplastra
 ptra omia extrinsec^o occurren-
 tia picula salubriter adhibent^r
 que oia vt meli^o inueniri vale-
 ant z citi^o occurrat qd querit.
 ordinata est tabula in q omia
 z singula in h libello pnta; p
 ordinē sub suis titulis z folio-
 rū numero sūt collocata. No-
 tandū tamē est q licet ordo iā
 dicit^r valde pueniens esset. ita
 vt libellus iste in tractat^o iux-
 ta pdictā diuisione; fuisse di-
 stribut^o: z oīones seu medita-
 tiones singule sub suis rubri-
 cis iuxta materiā in eis. cōten-
 taz fuissent ordinate. qz tamē
 a plurib; hincinde collect^o est
 plens anthidotari^o: q nō om-

nes simul habebantur ad ma-
 nū. sed vn^o post aliuz est repr^o
 Idcirco in h opusculo pnta
 min^o ordinate posita sūt in ple-
 risq; locis. quapropter viden^o
 do tabulā hic. primo sequētes
 eligat ex ea z colligat prudēs
 lector quicqd sibi viderit ne-
 cessarium. z inueniet illud suo
 folio designatū. Aduertat eti-
 am qlibet bon^o catholic^o quā-
 te vtilitatis sit pns libellus in
 quo pene ad oia necessaria sa-
 luti anie z corpis oīones tāq;
 oportuna remedia z anthido-
 ta inueniant^r. qui qdez libell^o
 semp in manib; tenēdus est z
 assidue ruminād^o. qz cōtinua
 nobis necessitas imminet: vt
 pntue de remedio nob; pvide-
 am^o. quapropter monet nos
 dñs in euāgelio luce decimo^o
 octauo dicens. Oportet semp
 orare z nō deficere. z eiusdē vi-
 cesimopmo. Vigilate inqt oī
 tempe orātes. quib; etiā pcor^o
 dat illud apli Pauli pme ad
 thessa. vltimo. sine intermissio-
 ne orate. z ad Romanos duo
 decimo. oīoni instātes. z iaco-
 bi quinto. tristatur aliquis ve-
 strū oret equo anio z psallet. z
 pma Petri q̄rto. Vigilate in
 oīonib;. Et z sancti dei inter

cetera virtuosa opa plus orōni
 q̄ alijs opib; institisse rep̄un-
 tur quē admoduz legif de an-
 na vidua luce. ij. q̄ nō discede-
 bat de templo ieiunjs z orōni-
 bus serutens die ac nocte. Et
 actuū. i. de aplis legif. q̄ erant
 omnes pseuerātes in oratione
 vnanimiter cū maria m̄re ies-
 su z fratrib; eius. De brō etiā
 martino legif q̄ moriens inui-
 ctū ab orōne spiriū nō relaxa-
 bat. Et beat⁹ iacob; alphetex
 assiduitate orandi cōtraxit in
 genibus suis duriciā camelo-
 rū. Et beat⁹ bartholome⁹ cen-
 ties in die z centies in nocte an-
 te deū genua flectebat. Simi-
 liter z omēs alij sancti dei q̄s
 referre esset impossibile. Sed
 quid de sanctis istis tantū im-
 moramur. cū z ipe sc̄tus sc̄tō-
 rū christ⁹ dñs orōem (q̄ sit uti-
 lis z necessaria nedū p̄bo sed
 z exemplo pp̄rio assidue ac fre-
 quēter orando) nobis cōmen-
 dauit. Patet igitur q̄ utilis z
 necessari⁹ sit presens anthido-
 rarius anime.

Explicit prefatio hui⁹ libelli.

**Tabula generalis libelli p̄-
 sentis.**

Primo ponitur ex-
 hortatio salutariter
 rozē iudicij ac timo-
 rez diuine vltionis
 incutiens. folio 6

Deplozatio pctōris miscōiaz
 dei flagitātis. fo. 6.

Oratio sc̄i augustini ad di-
 gne deū laudādi. 9

Alia orō eiusdē ad impetran-
 dū veniā pctōrum. 11.

Confessio eiusdē: 12.

Alia confessio augusti. 12.

Orō bti grego. p̄ fine bono. 13

Oratio satis deuota ad om̄s
 dei sanctos. 14.

Alia orō ad eosdem. 15

Modus p̄fitendi succinct⁹ si-
 ue p̄fessio general' andree hy-
 spani. que z speculū p̄fentiū
 dicit. folio. 15. z p̄sequēter.

Qualis debeat esse p̄fessio. et
 plura ad idem 21

Alia breuis p̄fessio. 22

Confessio sc̄i bernardi. 23

Confessio alia cū quadā gra-
 tiarū actione. 24

Orōnes dicēde ante sacrā cō-
 munionē. 25. z p̄sequēter.

Gratiarū actiōes post sacram
 cōmunionem. 27

Jubil⁹ sc̄i bernardi. 30